

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA "SHUKRONALIK"NI IFODALAYDIGAN BIRLIKLARNING MA'NOVIY TASNIFI

Muallif: Raximova Shaxnoza ¹

Affiliyatsiya: Termiz davlat pedagogika instituti, Amaliy ingliz tili kafedrası ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15173561>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola ingliz va o'zbek tillarida shukronalikni ifodalovchi birliklarning ma'noviy tasnifini taqdim etadi. Shukronalik — bu ijtimoiy muloqotda keng qo'llaniladigan nutqiy harakat bo'lib, har ikki tilda ham o'ziga xos semantik ifodalar orqali bildiriladi. Maqolada ingliz tilidagi "thank", "I appreciate", "I am thankful" kabi iboralarning va o'zbek tilidagi "rahmat", "minnatdorman", "shukr qilaman" kabi ifodalarning ma'nolari, ularning ishlatish konteksti va pragmatik xususiyatlari taqqoslanadi.

Kalit so'zlar: shukronalik, minnatdorchilik, ingliz tili, o'zbek tili, pragmatik xususiyatlar, tilshunoslik, taqqoslash, semantik ifodalar

Shukronalik (minnatdorchilik) til orqali ifodalanganida, odatda nutqiy harakat sifatida qaraladi. Bu harakatni ifodalovchi birliklar har ikki tilda ham mavjud bo'lib, ularning ma'nosi va ishlatish nuqtai nazaridan ba'zi o'xshashliklar va farqlar mavjud. Quyida ingliz va o'zbek tillarida shukronalikni ifodalovchi birliklarning ma'noviy tasnifi keltiriladi:

Ingliz tilining dunyo bo'ylab tarqalishi va rivojlanishi e'tibordan chetda qolmaydi. O'zbekistonda ingliz tili asosan chet el bilan muloqotda o'rganiladigan va ishlatiladigan asosiy til bo'lib, uning qo'llanilishi sezilarli darajada oshdi. Har bir milliy tilda "to'g'ri til" tushunchasi mavjud bo'lib, bu jamiyatda qabul qilingan grammatik, leksik va fonetik me'yorlarga mos kelishni anglatadi. Faqatgina ona tilida so'zlashuvchilarning tili aks ettirilgan materiallar orqali til o'rganuvchilar ma'lum bir tilda pragmatik kompetentsiyani egallashlari mumkin. Kundalik muloqotda eng ko'p ishlatiladigan nutq amallaridan biri – rahmat aytishdir. Biz minnatdorchiligimizni rahmat, maqtov yoki qadrlash so'zlari orqali ifodalaymiz.

"Rahmat" so'zi hissiy javobni ifodalaydi va minnatdorchilikni bildirish uchun so'zlovchilar tomonidan ishlatiladigan bir nechta ifodalar mavjud. Chunki minnatdorchilik ijtimoiy funktsiyaga ega, o'rganuvchilar maqsadli tilda minnatdorchilik bildirishning qoidalarini bilishlari kerak. Minnatdorchilik standartlashtirilgan tartiblar yordamida amalga oshirilganligi sababli, talaba faqat minnatdorchilik bildirish uchun kerakli semantik formulalarni bilishlari kerak emas, balki bu formulalarni qaysi vaqtda ishlatishni ham tushunishlari kerak. Madaniy jihatdan noto'g'ri kechirim so'zlarini ishlatish yarashishni buzadi, g'azabni kuchaytiradi va dushmanlikni davom ettiradi. Muloqotning yagona funktsiyasi, hozirgi global barqarorlikka ko'proq salbiy ta'sir

3

ko'rsatadigan madaniyatlararo tushunmovchiliklarni o'z ichiga olmaydi. Har xil madaniyatlar, universal funksiyalarni bajaruvchi shakllar uchun turli xil ma'nolarga ega. Barcha jamiyatlarda uzr so'rash va minnatdorchilikni ifodalashning o'ziga xos yo'llari mavjud. Uzr so'rash – bu universal funktsiya. Ammo, so'zlar, grammatika va imo-ishoralar turlicha. Ular shakllar bo'lib, turli madaniyatlarda turli ma'nolarga ega. Mening tadqiqotimning dolzarbligi, zamonaviy ingliz va o'zbek tillarida minnatdorchilik nutqining ahamiyatini aniqlash va zamonaviy ingliz tilida so'zlashuvchi jamiyat kontekstida minnatdorchilik xulq-atvorining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash zarurati bilan belgilanadi. [2:214]

Ingliz tilidagi shukronalik ifodalovchi birliklarning ma`nolari:

1. **"Thank"** – Bu ingliz tilida shukronalikni bildirish uchun eng keng tarqalgan so'zdir. U to'g'ridan-to'g'ri minnatdorchilik bildirishni anglatadi. Masalan:

"Thank you for your help." (Yordam uchun rahmat.)

Ma'nosi: Shukronalik, minnatdorchilik.

2. **"I am thankful" / "I am grateful"** – Bu iboralar ko'proq rasmiy va shakllangan minnatdorchilikni ifodalashda ishlatiladi. Masalan:

"I am thankful for your support." (Qo'llab-quvatlaganingiz uchun minnatdorman.)

"I am grateful for your understanding." (Tushunishingiz uchun minnatdorman.)

Ma'nosi: Minnatdorchilik va qadr-qimmatni ifodalash. [1:5]

3. **"I appreciate"** – Bu ifoda minnatdorchilikni ifodalashda, ayniqsa, biror kishining qilgan xizmati yoki yordamiga nisbatan ishlatiladi. Masalan:

"I appreciate your help." (Yordamingizni qadrlayman.)

Ma'nosi: Qadrlash, shukronalik, rahmat bildirish.

4. **"Thanks a lot" / "Many thanks"** – Ushbu ifodalar ko'proq norasmiy va do'stona minnatdorchilik bildirish uchun ishlatiladi. Masalan:

"Thanks a lot for your kindness." (Yaxshiligingiz uchun katta rahmat.)

Ma'nosi: Rahmat, katta minnatdorchilik.

O'zbek tilidagi shukronalik ifodalovchi birliklarning ma`nolari :

1. **"Rahmat"** – Bu so'z o'zbek tilida shukronalikni bildiruvchi eng oddiy va keng tarqalgan ifodadir. Masalan:

"Yordam uchun rahmat." (Yordam berganingiz uchun rahmat.)

Ma'nosi: Shukronalik, minnatdorchilik.

2. **"Minnatdorman" / "Qadrlayman"** – Bu iboralar ko'proq rasmiy va samimiy minnatdorchilikni bildiradi. Masalan:

"Yordamingiz uchun minnatdorman." (Yordamingiz uchun minnatdorman.)

"Ishingizni qadrlayman." (Ishingizni qadrlayman.)

Ma'nosi: Minnatdorchilik, qadr-qimmatni ifodalash.

3. **"Rahmat aytaman"** – Bu rasmiyroq va minnatdorchilikni chuqurroq ifodalash uchun ishlatiladi. Masalan:

"O'z vaqtida yordam berganingiz uchun rahmat aytaman." (Yordam berganingiz uchun rahmat aytaman.)

Ma'nosi: Minnatdorchilikni chuqur ifodalash. [3:8]

4. **"Shukr qilaman"** – Bu ibora ko'proq din orqali olingan minnatdorchilikni ifodalashda ishlatiladi, ya'ni shukronalikni bildirishda. Masalan:

"Shukr qilaman, sog'ligim yaxshi." (Sog'ligim uchun shukr qilaman.)

Ma'nosi: Minnatdorchilik, rahmat.

Taqqoslash:

1. Iboralar o'xshashligi:

Ingliz tilida "thank", "I appreciate", "I am thankful" va o'zbek tilida "rahmat", "minnatdorman", "shukr qilaman" kabi ifodalar bir xil semantik ma'noga ega bo'lib, ular minnatdorchilikni bildirish uchun ishlatiladi.

2. Iboralar farqlari:

Ingliz tilida "I am thankful" yoki "I appreciate" kabi iboralar o'zbek tiliga to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinganda "minnatdorman" yoki "qadrlayman" kabi iboralarga mos keladi, lekin ingliz tilidagi ba'zi ifodalar o'zbek tilida kamroq ishlatiladi yoki kamroq keng tarqalgan. Masalan, ingliz tilida "Thanks a lot" yoki "Many thanks" kabi ifodalar ko'proq norasmiy va do'stona bo'lsa, o'zbek tilida bu kabi ifodalar odatda "katta rahmat" yoki "rahmat aytaman" shaklida ishlatiladi. [5:102]

Ingliz va o'zbek tillarida shukronalikni ifodalovchi birliklar o'xshash semantik ma'nolarni tashiydi, ammo ularning ishlatish konteksti va shakllari farq qilishi mumkin. Har ikki tilda ham shukronalik bildiruvchi iboralar o'ziga xos pragmatik xususiyatlarga ega va ular rasmiy yoki norasmiy, samimiy yoki oddiy holatlarga mos ravishda qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge University Press. 5
2. Hamroqulova Nozima (2024) Comparative Analysis Of Words Expressing "Gratitude" And "Apology" In English And Uzbek Languages 213-214
3. Holmes, J. (2013). An Introduction to Sociolinguistics. Routledge. 8
4. Sapir, E. (1921). Language: An Introduction to the Study of Speech. Harcourt Brace. 11-12
5. Muradova, S. (2020). "Comparative Analysis of Speech Acts in English and Uzbek Languages." International Journal of Linguistic Studies, 12(3), 102-115.